

kan det dog undre, at arbejderbevægelsen og dens ledende skikkelser ikke kom til at spille en større rolle i byens liv, end tilfældet synes at have været.

Den socialdemokratiske forening fik nok en vis indflydelse i det lokalpolitiske liv, men nogen afgørende betydning fik den ikke. Dertil var det borgerlige flertal for stort. Mere bemærkelsesværdigt er det, at man i ledelsen af byens øvrige foreningsliv kun finder ganske enkelte af de førende socialdemokrater repræsenteret i tiden op til 2. verdenskrig. Uden for arbejderbevægelsens eget afgrænsede foreningsnet synes de ledende organisationsfolk kun at have haft meget begrænset indflydelse. Man får indtryk af, at Ringe

helt op til verdenskrigen var skarpt adskilt i et borgerligt og et arbejderforeningsnet, som kun i sjældne tilfælde havde større berøringsflader.

Forklaringen herpå skal muligvis søges i byens socialstrukturer. Ringe var, som nævnt, først og fremmest en handelsby, hvor handelsstanden spillede en fremtrædende rolle i såvel erhvervslivet som i foreningslivet. Den sociale afstand mellem denne handelsstand og en arbejderbevægelse, der først og fremmest var rekrutteret blandt byens arbejdsmænd og funktionærer, var muligvis så stor, at der skulle en verdenskrig til, for at grupperne kunne nærme sig hinanden og i fællesskab forme byens videre udvikling. □

1940 - 1945

Af: Niels Albretsen

Efter 1. verdenskrig var Tyskland et splittet og forvirret samfund, politisk og administrativt. Man havde afskrevet kejserdømmet, og de demokratiske synspunkter havde svært ved at slå igennem i republikken.

Hævntanken overfor størstedelen af det øvrige Europa havde let grobund, — derfor havde Hitler let spil.

Tyskland var blevet en militær stormagt, klædt i stål, det var gjort til et råt og brutalt militærdiktatur.

Jødeforfølgelser, arrestation af politisk anderledes tænkende hørte til dagens begivenheder.

Begrebet koncentrationslejre opstod, hvilken grusom betydning det ord havde, gik vist først op for mange flere år efter krigens udbrud. Hvordan kunne det lade sig gøre?

Vel nok fordi særlig den ældre generation var imponeret over udviklingen i Hitlers første regeringsår.

Man huskede Weimar republikken med dårlig økonomi og forvirrede forhold. Man gruede nok over den tyske udvikling, men var måske også imponeret!

»Alt virkede, togene kørte præcist, og der var gode motorveje — Autobahn«.

Og der var ingen arbejdsløshed, som man ellers var plaget med i alle andre lande. Det havde Tyskland ikke, af den gode grund, at man var indkaldt som soldat eller i arbejdstjeneste — camoufleret militærtjeneste.

Gennem f.eks. Dansk Vandrelaug kom adskillige unge danske på cykelture i Tyskland. Vi så vist nok mest til det selvglade, stolte militærdiktatur, der var opbygget. Det lagde Hitlerjugend i hvert fald ikke skjul på.

Den 31. maj 1939 afsluttes på tysk initiativ en ikke-angrebstraktat mellem Danmark og Tyskland.

Allerede på dette tidspunkt må den danske regering have gjort sig visse tanker om Tysklands hensigt.

Den 23. august 1939 underskrives en ikke-angrebspagt mellem Tyskland og Sovjetunionen.

Den 1. sept. 1939 angriber Hitler Polen, og den 2. verdenskrig er i gang.

28. sept. kapitulerer Polen. Hitler

og Stalin aftaler Polens deling. Desuden blev Estland, Letland og Litauen ganske enkelt indlemmet i Sovjetunionen.

Vestmagterne har ikke nået andet end at erklære Tyskland krig den 3. sept. iflg. traktatmæssige forpligtelser overfor Polen.

Begivenhederne ude i Europa gik ikke sporløst hen over det danske folk, mange frygtede udviklingen i Tyskland — men ingen gjorde noget ved det.

Regeringen havde siden 1920'erne ført en svag neutralitetspolitik. »Hvad kan det nytte«-indstillingen var alt for fremtrædende.

1920 — Sønderjyllands genforening var endnu i frisk erindring — og historieundervisningen var ikke afskaffet i skolerne! Her på egnen må man nok sige, at højskoletankeens nationale grundsyn stadig i 1930'erne var særdeles levende.

Det har ganske givet smittet af på hele egnen, og derfor havde en række ungdomsforeninger god tilslutning f.eks. Gymnastikforeningen, Skytteforeningen, Det unge Grænseværn, Dansk Vandrelaug.

Særlig må her nævnes Det unge Grænseværn's meget ihærdige formand, Anna Margrethe Kaaber, der her på stedet formåede at gøre den sønderjyske grænsekamp forståelig og nødvendig.

Det unge Grænseværn (senere Dansk Nordisk Ungdomsforbund)

var en af de få ungdomsforeninger, der forsøgte at dæmme op for den stadig mere og mere provokerende nazistiske propaganda, som ikke mindst Sønderjylland blev udsat for.

9. april 1940 rullede tyske tropper ind over vores sydgrænse. Havne og flyvepladser blev besat.

Trods mange oplysninger fra den danske udenrigstjeneste og fra danske pressefolk i Tyskland foretog regeringen sig intet, før besættelsen var sat i gang.

Den korte kamp ved grænsen af en fåtallig dansk styrke aftvang den største respekt, men måtte nok forekomme de fleste meningsløs.

Ungdommen følte sig ydmyget. Selvfølgelig bar den række af regeringer, der gennem år havde ladet stå til, det største ansvar, — men alligevel: »Aldrig mere en 9. april!« — det var ord, man hørte dengang — og man kan stadig støde på lignende udtalelser — men nu 45 år efter — hvordan er da den danske indstilling, er vi overhovedet værdige til at bruge så store ord?

Man må erkende tyskernes militære overlegenhed på de forskellige krigsskuepladser.

Vi var desværre ikke de eneste, der var dårligt forberedte. Danmark blev erobret på een dag, Norge blev erobret på een måned og Sverige ved en 15 min. telefonsam-

tale.

Det er ikke særlig pænt sagt med datidens lille skarpe ordspil, men reelt opnåede tyskerne en direkte kontakt til Sveriges malmlejer i nord med jernbanen gennem Norge, og svenskerne måtte finde sig i tyske troppetransporter.

Det var ikke bedre ude i Europa. 10. maj 1940 går tyskerne til angreb mod Holland, Belgien, Luxembourg og Frankrig. Hele Vesteuropa udsættes for Hitlers »Blitzkrieg«.

Mindre end 2 måneder efter er Vesteuropa besat af tyske tropper.

Kun England holder stand. Efter evakueringen af de engelske styrker fra stranden ved Dunkerque viser det sig, at Royal Air Force kan modstå de tyske angreb i »Slaget om England«, og Hitler må opgive »Operation Søløve« — invasion af England.

Herhjemme har tyskerne gjort Danmark til et »mønsterprotektorat«, der behandles lidt bedre end andre besatte lande.

Den socialdemokratisk/radikale regering, der måtte tage den største kritik af 9. april, blev med megen modvilje suppleret med ministre fra konservative og venstre. En samlingsregering blev dannet.

Med besættelsen fulgte øjeblikkelig påbud om mørkelægning, og senere indførtes rationering på en lang række områder, både hvad an-

gik fødevarer, brændsel, tøj, benzin, materialer osv.

Hverdagen i Danmark var blevet en anden end 30-ernes hyggelige tid, hvor man trods megen arbejdsløshed mærkede en jævn fremgang i hele samfundet.

Hvor mærkeligt det end lyder, fik Danmark lov at beholde en militær styrke og sit eget politi, alt sammen et led i tyskernes ideelle »mønsterprotektorat«.

Derfor oplevede Ringe bl.a. at blive garnisonsby for en kort tid i 1943.

Straks den 9. april udsendes udover tyskernes berømte »Oprop« både opråb fra regeringen og fra kongen. De 2 sidste fremhævede nødvendigheden af »rolig og behersket holdning overfor de forhold, der er opstået« og »at udvise en fuldt ud korrekt og værdig optræden, da enhver uoverlagt handling eller ytring kan have de alvorligste følger«.

Landets administration hvilede i sig selv, lovene administreredes med supplerende i nødvendigt omfang af forbud og rationeringer. Regeringen var der bare.

Begrebet modstandsbevægelse eksisterede ikke i 1940, ingen kunne vist heller forestille sig dette, alt var kommet for pludseligt. Som nævnt havde tyskerne allerede i august 1939 sluttet ikke-angrebspagt med Sovjet, det var nok årsag til, at selv

kommunisterne, som vi selvfølgelig havde en del af, følte sig helt usikre, de vidste ikke, hvilket ben de skulle stå på!

Besættelsen havde givet det danske folk et chok, heldigvis ikke værre end at opråbet om korrekt og værdig optræden blev tolket således, at man burde give tyskerne en kold skulder, hvilket det store flertal udmærket forstod og gjorde.

Og medens restriktioner og rationeringer væltede ned over os alle, og medens de tyske hære rykkede frem overalt i Europa, rykkede vi nærmere sammen.

Fælles skade — fælles trøst.

Med hovedet dybt inde i de nyan-skaffede radioer, der kunne tage 31- og 41 m båndet lyttede danskeren til London og »kæmpede tappert til den sidste Englænder«.

Trangen til fællesskab var stor og fandt bl.a. udtryk i *Alsangen*.

Ved store sangstævner, der ofte kunne tælle flere tusinde, fandt deltagerne åndelig støtte i de gamle fædrelandssange. Mange mindes sikkert sangstævner f.eks. i Rubjerglund og Ringe Håndværker- og Industriforenings plantning af Kongeegen på kong Chr. d. 10's 70 års fødselsdag den 26. sept. 1940. Andre vil erindre samme forenings arrangement 1. juni 1941 med Studenterangernes besøg, der blev i hvert fald både sunget og festet i flere dage, det gik der sære frasagn

om i flere år.

Foreningslivet blomstrede. Sportsforeningerne havde stor tilslutning til deres stævner. Særlig må nok fremhæves Skytte- og Gymnastikforeningens årlige Lombjergefest; der har næppe nogensinde været større tilslutning og aldrig har sangen lydt mere følelsesladet end netop i disse krigsår.

Som en næsten fast tradition sluttede en sådan aften med »Altid frejdig når du går«.

Selv om man herhjemme stadig hyggede sig i smug med alsang og nationale møder, hvor gode de end kunne være, var det ikke nok for ungdommen. Der var almindelig harme over, at regeringen kunne acceptere diktat fra tysk side — man så hellere norske tilstande og ville have åbne, rene linier. Og man var skuffet over, at danskere overhovedet kunne tækkes besættelsesmagten.

De hjemlige nazister havde ingen større succes, men holdt selvfølgelig agitationsmøder, således også i Ringe.

Efter et sådant møde i vinteren 1941 udvikledes et helt slagsmål på Odensevej, hvor unge Ringensere overfaldt Odense-nazister på vej hjem fra møde i Ringe.

Der vankede brådne pander og ødelagte cykler, men der blev af samme grund ikke flere møder i Ringe.

Der var andre, bl.a. officerskredse, der havde fundet ud af, at ungdommen savnede en militærlignende uddannelse, der kunne anvendes i den langsomt fremspirende modstandsbevægelse.

Kristian Birkelund, urmager i Ringe, satte sig i forbindelse med kaptajn Mackeprang, Odense. Allerede i påsken 1941 var Kristian på terrænsportskursus på Herlufsholm, og snart efter var to grupper á 8 mand dannet.

25. maj 1941 afholdtes den første større øvelse i området ved Gislev-/Lykkesholm med deltagelse af 35-40 unge mænd, og dermed var modstandsbevægelsen i Ringe startet.

Kristian fortæller med en vis stolthed, at deltagertallet holdt, lige til tyskerne i aug. 1944 satte en stopper for terrænsporten. Der var naturligvis en vis udskiftning, vi var jo alle unge mennesker under uddannelse: læreplads, fagskoler osv.

Ligeledes fremhæver Kristian, at 22 af de første deltagere gik militærvejen i videreuddannelse. Hans to yngre brødre Frede og Hakon, henholdsvis boghandler og urmager, der hurtigt indtog ledende poster i delingen, avancerede senere i modstandsbevægelsen udenfor vort område, sikkert på grund af deres rolige optræden og ikke mindst deres store mod. Frede Birkelund, der var elev fra officersskolen, kom efter 29. aug. 1943, ad mærkelige veje

ind i den engelske efterretningstjeneste og bevægede sig i Tyskland foran den egentlige frontlinie.

Ved fredsslutningen vendte han tilbage højt dekoreret, genoptog uddannelsen på officersskolen, blev pilot og som oberstløjtnant eskadrillechef i Karup, indtil han med et træningsfly styrtede ned og dræbtes i 1956 i Værløse.

Terrænsporten gik ud på at lære at bevæge sig i terrænet efter kort og kompas, lære sin hjemegn nøje at kende — til fods, i løb og på cykel.

Ret hurtigt kom skydeøvelser og

granatkastning med i billedet. Det var efterhånden et ganske alvorligt militant foretagende.

Vi snakkede ikke så meget om det, men vi var alle klar over hensigten. Snart kom terrænsporten på landsplan ind under Skytte- og Gymnastikforeningerne, dvs., at skydning og våbeninstruktion foregik på de officielle baner.

Cand. pharm. Gerke, der var kaptajnløjtnant, trådte til som instruktør, men det gik ikke helt godt.

Bankbogholder Svend Kyhl, løjtnant af reserven, afløste og sørgede derefter for den militære baggrund.

Danske soldater fra 14. Artilleriafd. klar til afrejse til internering fra Stationsvej. Den tyske kaptajn har travlt med de sidste forberedelser.

Bemærk Sydfynske Jernbanes gamle remisebygning i baggrunden, Ringes nye posthus skal opføres her.

Han skaffede sikkert også de første illegale våben, delingen havde, nemlig maskinpistoler af fabrikat Suomi og Husquarna, så ret tidligt lærte vi at håndtere disse.

Det, at man stadig kunne bruge Skytteforeningens skydebaner og skydevåben, hænger sammen med hele situationen, at man fra tysk side stadig forsøgte at bevare et godt forhold til hele den danske nation, at man her anvendte så militærprægede våben, var nok noget ud over det tilladte.

Den danske modstandsbevægelse udviklede sig i løbet af krigen idémæssigt og organisatorisk parallelt med modstandsbevægelserne i de øvrige besatte lande, men adskilte sig på eet vigtigt punkt.

Samarbejdsregeringen, der dannedes iflg. dansk-tysk forståelse efter 9. april betød, at de allierede ikke kunne godtage en sådan regering, der nærmest gjorde 9. april til en reguleret besættelse accepteret af regeringen. Der blev aldrig dannet nogen eksilregering, der kunne have legaliseret modstandsbevægelsen, set med allierede magters øjne.

Vi blev altså ikke betragtet som allieret nation, selv om den danske modstandskamp ret hurtigt blev gennemført i nær kontakt med de allierede magter, og dens kamp-handlinger i videst muligt omfang blev indpasset i det fælles strategiske mønster.

Sin anerkendelse måtte den danske modstandsbevægelse søge i kraft af sine ord og handlinger. Det skete gradvis med sympati og støtte fra praktisk talt alle i den danske befolkning og fra det allierede udland. Men det var svært. Endnu i 1942, hvor Hitlers tropper stadig var i fremmarch, var mange danskere endnu usikre. Visse begivenheder havde dog gjort mange blandt både politikere og alm. danskere mere bevidste.

Bl.a. ledende kommunisters arrestation 22. juni 41 og udenrigsminister Scavenius' underskrivelse af Antikomintern-pagten 27. nov. 41 i Berlin. Det var efter alle danskes mening et brud på de mest elementære demokratiske rettigheder og blev årsag til de første alvorlige demonstrationer både mod regering og besættelsesmagt. I en resolution til kongen hed det bl.a.: »At vi hellere vil dele kår med det norske folk end uden modstand at lade Danmark bruge til formål, der står i yderste modstrid med vor vilje til at leve i et frit folkestyret Danmark«.

Nu var danskerens modstandsvilje endelig vakt. Langsomt følte regeringen, at der var sket en afgørende vending i befolkningens indstilling.

Forbindelsen til England var gennem S.O.E. (Special Operations Executive) bragt i orden allerede i 1940. De første nedkastninger af

faldskærmsagenter skete i efteråret 1941, og derefter gennemførtes flere og flere sabotageaktioner over hele landet.

Denne kortfattede beskrivelse af situationens udvikling dækker naturligvis langt fra alle de begivenheder, der førte frem til det, vi, der oplevede disse år, kort og godt benævner 29. aug. 1943. Den dato betegner en særlig historisk begivenhed, som netop Ringe vil huske.

I løbet af forsommeren 1943 blev alt dansk militær flyttet fra Jylland. Tyskerne var bange for allieret landgang overalt på Europas vestkyster, og med den efterhånden tilspidsede situation i Danmark med strejker, uroligheder og sabotage var tyskerne klar over, at de ikke kunne stole på de danske militære styrker. Det var i det hele taget et under, at tyskerne overhovedet havde accepteret den mærkelige situation med opretholdelse af en beskedent dansk militær styrke.

Resultatet blev, at alle danske styrker blev overflyttet til Fyn og Sjælland, og sådan gik det til, at Ringe blev garnisonsby. 14. artilleriafdeling rykkede ind i byen juni 1943 med to såkaldte polyteknikerbatterier (unge ingeniørstuderende, der aftjente deres værnepligt).

Styrken på ialt 170 befalingsmænd og menige under kommando af oberstløjtnant J.J. Gerstoft blev indkvarteret i en teltlejr på gårdejer

Jørgen Jørgensens tofte i tilknytning til ægpperkeriets bygning. I 1985-sprog vil det sige på parkeringspladsen ved Ringe Brugsforening og Lactosans oprindelige bygning ved Stationsvej. Øverstkommanderende blev dog indkvarteret på Ringe Hotel og befalingsmænd privat rundt om i byen.

Soldaterne blev modtaget med begejstring af byens borgere, og blev naturligvis særlig feteret af byens kvindelige ungdom. Det var noget helt nyt for Ringe, man havde ikke haft soldater indkvarteret siden 1931 ved en efterårsmanøvre, og nu skulle 14. artilleriafdeling blive her i flere måneder.

Der blev festet både privat og officielt. Den største begivenhed, hvad det festlige angår, var Forsvarsbrødrenes faneindvielse 25. juli 1943. Med oberstløjtnanten i spidsen for hele styrken efterfulgt af byens forsvarsbrødre og øvrige borgere drog hele optøget fra banegården gennem byen til Stadion, hvor den højtidelige faneindvielse fandt sted med smukke taler og slåen søm i af oberstløjtnant J.J. Gerstoft, sognerådsformand, tidl. korporal Carl Albretsen og bankbogholder, løjtnant af reserven Svend Kyhl.

Herefter blev der talt og sunget, spist og drukket og danset i Rubjerglund. Aftenen sluttede med bålfeft på Stadion.

Men det blev ikke fest alltsammen.

Tyskerne var nu på tilbagetog på alle fronter i sommeren 1943. Den danske regerings vege samarbejds-politik var ved at bryde sammen. Uro, strejker og sabotage gjorde tyskerne nervøse. Modstandsbevægelsen havde fra de første effektive våbenkastninger modtaget formålsbestemt sabotagemateriel, der var langt mere effektivt end det hidtidige mere hjemmelavede.

Den tyske general Hannekens rapport om tilstandene i Danmark til Hitlers førerhovedkvarter gjorde udslaget.

Det førte til et krav til den danske regering om en stramning af forholdene:

Øjeblikkelig indførelse af mødeforbud for mere end 5 personer.

Strejkeforbud.

Forsamlingsforbud.

Udgangsforbud.

Pressecensur under tysk kontrol.

Oprettelse af særdomstole.

Indførelse af dødsstraf for sabotage
Skærpet udgangsforbud samt gidseltagning.

Regeringen, der havde gjort, hvad der var muligt for at opretholde ro og orden, kunne ikke acceptere det tyske ultimatum, for sådan måtte man betragte det og den trådte tilbage.

Nu var dansk politik ude af de evige ydmygelser. Der var sat punk-

tum.

Den 29. august 1943 om morgenen angriber tyskerne alle danske militære forlægninger. Således også 14. Artilleriafdelings lejr ved Stationsvej. Afdelingen var gennem Jyske Division forberedt på, at et angreb ville finde sted, derfor forstærkedes vagten.

Kl. 4.10 observerede posten ved gården ca. 12 mand ved spærringen. Vagtkommandørens »Holdt, hvem der?« blev ikke besvaret, og derefter slog han alarm og lod posten åbne ilden.

Kort efter åbnedes fra tysk side en kraftig beskydning med maskingeværer, maskinpistoler og håndgranater både fra jernbaneterrænet og haverne nord og vest for området.

Vagtmandskabet greb straks til våben og besvarede beskydningen. Da der ingen tvivl kunne være om, at angrebet skyldtes regulære styrker, søgte kaptajn Lindhardt i henhold til de givne ordrer forhandling med de tyske troppers fører, idet kaptajnen råbte »Holdt« og bad om at komme til at tale med kommandanten for de tyske tropper. Skydningen standsede straks, og der blev svaret, at en dansk officer kunne komme over til tyskerne for at forhandle, idet den tyske kommandant var hårdt såret.

Hverken den danske eller tyske

fægtningberetning bringer oplysning om, at de to tyske afdelinger ved en fejltagelse beskød hinanden, hvilket vist nok foregik langs jernbaneterrænet.

Der opnåedes efter en kort forhandling enighed om: at standse skydningen, at holde styrkerne hver for sig og at indhente forholdsordre. Tyskerne anførte, at deres opgave var at afvæbne lejren inden kl. 5, og krævede våbnene afleveret.

Kl. 4.30 standsede skydningen, - kl. ca. 5.30 blev Ringe Kommuneskole (Guldhøjskolen) beskudt. En nyankommen tysk styrke troede, skolen var kaserne, og åbnede ilden mod østsiden, sprængte hoveddøren til gymnastiksalen, trængte ind og opdagede efterhånden fejltagelsen. Det har været nogle enerverende minutter for de tre lærere og pædel Jørgensen med familie, der boede der.

Al skydning blev imidlertid standset, og man afventede ordre fra det danske krigsministerium. En lille morsom episode bør nævnes.

Ringes daværende stationsforstander, Rømhild Christensen, var en type, man bemærkede. Han havde f.eks. gjort meget for wienerbørn efter 1. verdenskrig, en god dansker med hjertet på rette sted. Selvfølgelig havde kamphandlingerne den tidlige morgen 29. august berørt ham voldsomt, så da den nor-

male toggang denne søndag morgen skulle i gang, gjorde han sit til at irritere tyskerne.

Fra kl. 6.00 var der våbenstilstand, og tyskerne havde lagt sig til rette bag stationens perroner med geværerne lagt ind på denne, pegende over mod den danske soldaterlejr.

Dengang som nu var 1. tog om søndagen kl. ca. 7.00. Iført sin fineste uniform og kasket skred Rømhild perronerne af, idet han med kommandørøst råbte: »Sofort entfernen Sie sich, sechsachtundfünfzig soll hier passieren«. Samtidig nærmest sparkede han til geværerne.

Tyskernes respekt for uniformer og faste kommandoer er stor — de flyttede sig omgående over bag hegnet øst for ladesporet og 6.58 kunne passere uhindret nogle minutter senere.

Kl. 8.00 forelå endelig skriftlig ordre fra den danske general Knudtzon: al modstand skal standses og ingen modstand mod afvæbning.

På dansk side blev 3 sårede indlagt på Ringe Sygehus, desuden blev 3 lettere såret. På tysk side blev 5 sårede indlagt på sygehuset. Den tyske oberstløjtnant, der var hårdt såret, døde vistnok samme dag.

Sideløbende med de militære aktiviteter proklamerede tyskerne militær undtagelsestilstand, der stort set

svarede til det ultimatum, der dagen i forvejen var forelagt regeringen. Ved overtrædelse »ville der hensynsløst blive gjort brug af våben«. Regeringen gik af, og Danmark blev fra nu af regeret af embedsmænd — departementchefstyret.

Det var trods den alvorlige situation, som om luften var rensset, nu stod vi meget mere klar overfor tyskerne, nu var de en besættelsesmagt.

For modstandsbevægelsen blev datoen 29. august 1943 vendepunktet, nu kunne vi endelig anerkendes blandt allierede i den øvrige frie verden. Det illegale Danmarks Frihedsråd dannedes.

I vor lille by blev de danske soldater indespærret i lejren. Deres materiel blev kørt bort af tyskerne. Enkelte våben nåede soldaterne at skjule på den ene eller anden måde. En del faldt senere i modstandsbevægelsens hænder.

I et par uger forblev hele styrken her, hvor den modtog megen sympati fra befolkningen. Man måtte aflægge besøg ved lejrspærringen, og man så soldaterne kolonnevis på vej til og fra gymnastik og badning på Guldhøjskolen, men altid under bevogtning af tyske soldater.

Midt i september blev hele styrken på én gang i Anton Nielsens lastvogne transporteret til Ulriksholm ved Kerteminde. Interneringen her varede til midt i oktober,

hvor soldaterne hjemsendtes.

På en mærkelig måde kluntet og fræk måde blev hjemsendelsen af de internerede danske soldater af tyskerne kædet sammen med arrestationen af de danske jøder, den 1.-2. oktober 1943.

Ligemeget hvad begrundelsen var, så vakte denne frygtelige aktion mod jøderne stor harme og gav modstandsbevægelsen endnu større sympati.

I terrænsporgruppen blev træningen mere intensiv, og enkelte af de helt skrappe, bl.a. Møtrik (Aksel Knudsen) blev sendt på specialkursus i Snoghøj.

Meningen var, at der ud af terrænsporgrupperne, der nærmest havde en normal militær træning, skulle udtages grupper, der senere kunne indsættes i sabotageaktioner og lignende.

Det hang sammen med den efterhånden mere effektive våbennedkastning af både håndvåben, sprængstof og andet materiel.

Møtrik deltog i det hele og var med til modtagelse af de første våbennedkastninger fra engelske bombemaskiner. Han giver en fin beskrivelse af de følelser, det giver, »når maskinen dukker ud af mørket med bombelemmene åbne, og containerne skramler ud — for sekunder efter at dale mod jorden i faldskærme, medens man hører lemme-

ne i maskinen smækkes i, piloten giver motorerne gas og maskinen forsvinder. Man følte kontakten til den frie verden, man var ikke alene i kampen mod tyskerne, der var nationer, der var mennesker, der ville sætte alt ind på at vinde sammen med os».

Iøvrigt samlede Møtrik våben, hvor det var muligt. Tyske soldater blev ganske diskret fratrasket deres rifler. I svømmebassinet blev 3 danske 89-geværer, der var smidt i bassinets dybe del af danske soldater inden interneringen, fisket op en mørk novembernat 1943 og bragt til Vantinge.

Efterhånden havde tyskerne fået fornemmelsen af, hvad terrænsportsforeningerne foretog sig, og hvad hensigten var. I august 1944

Våbendepot i Krumstrupskovene efter nedkastning. Tv.: Poul Erik Andreassen, th. Leo Skjold Hansen. Autentisk billede optaget i vinteren 1944-45.

må Kristian Birkelund og Svend Kyhl »gå under jorden«, de undgik ved tilfældigheder at blive arresteret. Derimod når Møtrik ikke at forsvinde. Han bliver taget med til Husmandsskolen — Gestapohovedkvarteret for Fyn, og bliver udsat for heldigvis kun lettere tortur eller mishandling. Møtrik røber intet ud over, at de personer han nævner, alle er i sikkerhed i Sverige eller gået under jorden, det spilder tyskerne en masse tid på uden resultat heldigvis.

Møtrik anbringes derefter i Frøsevejren lige til krigens slutning, hvor han kommer til Sverige med de hvide busser.

Det var et føleligt slag for modstandsbevægelsen her på egnen, toppen — hele ledelsen var væk. Karl Lindegaard, der også havde våbenanskaffelser på sin samvittighed, var forlængst i Sverige og trådte ind i Brigaden.

Ingen var nu sikker på hemmeligholdelse af våbenlagrene, hvor meget blev der pint ud af Møtrik, det vidste vi ikke.

En aften først i september 1944 skulle jeg derfor hente to 89-geværer i snedkermester Valentins værksted i Vantinge. Chr. Madsen og Kaj Carlsen fra Møtriks gruppe brækkede værkstedsgulvet op og hjalp med indpakningen af geværene. Lagt mellem nogle brædder, blev det hele bundet på

min cykel og kørt til Ringe. Geværerne blev anbragt i vores våbenlager i den bageste ligkiste i snedkermester J. Lindegaards bagbutik, Algade 37.

Hertil må oplyses, at Lindegaards snedkerværksted i stor udstrækning blev anvendt af modstandsgrupperne til våbeninstruktion og til udpakning og klargøring. Selv mahognibordet i snedkerens fine stue blev brugt — dog med et par gamle Fyns Tidende lagt over.

Tommy fra Odense holdt her sine effektive instruktioner ofte gjort mere spændende, når nogle bankede på porten og ville sælge f.eks. »Det store stridsspørgsmål«, og alle kunne ånde lettet op, når Lindegaard fortalte vedkommende, at vi var såmænd så fredelige her.

Der gik nogle dage, så kom Lindegaard ned på min farbrors tømrerværksted, hvor jeg var ved at lave tegnebord: »Du kommer til at komme, Kathrine kan ikke tage det mere«.

Fru Lindegaard kunne ikke tage den risiko og evige spænding, som våbenlageret udgjorde, dertil een søn i Brigaden i Sverige, en anden søn og to døtre dybt impliceret i illegale blade, og så den gamle Lindegaard selv, der faktisk var den værste.

Næste dag ved 9-tiden stillede jeg med en trækvogn og 2 kasser. Lig-

kisten blev tømt, og de to kasser med våben kørt ned til Algade 76 og anbragt på det gamle loft.

Under hele aktionen opførte vi os som to håndværkere, der havde mægtig god tid til snak ind imellem slæbet, alt blev overværet af den tyske vagtpost, der var anbragt udenfor det overforliggende Centralhotel, hvor tyske soldater spiste.

I 2-3 uger havde jeg våbenlageret, så stillede Uffe Klausen med en gammel Citroën varevogn fra FKT, og vi kørte det hele til Jens Jensen (Jens Barber eller Bæver Jens kaldet) i Lindved ved åen overfor nuværende Semco. Her var vi så frimodige at prøveskyde nogle nye canadiske halvautomatiske rifler (US ?), som Uffe medbragte.

Sidst i september 1944 måtte jeg som tolk for min far, der var sognerådsformand, sammen med ham cykle byen rundt foran en lille DKW med 5 tyske officerer.

De krævede indkvarteringsplads for tyske østfront-soldater, der skulle på en lille rekreation her. Vi viste dem Ægpakkeriet, hvor de danske soldater havde været indkvarteret et år i forvejen. Det gik ikke, hvor meget vi end viste af byens øvrige bygninger, de havde set Ringe Kommuneskole (Guldhøjskolen), og den tog de.

Sådan gik det til, at børn og lære-

re fra okt. 44 til 1. nov. 45 var henvist til at holde skole i Ægpakkeriets bygning, i Museet og i Bethesda. Imedens blev skolen skiftevis anvendt af snart soldater og snart flygtninge, sidstnævnte indtil ca. 15. sept. 1945. Efter 1½ måneds istandsættelsesarbejder tog børnene endelig skolen i brug igen den 1. nov. 1945.

Med en mundtlig og skriftlig hilsen fra Uffe Klausen til en adresse nær Kastrup lufthavn, drog jeg sidst i sept. 44 til København til videre uddannelse som arkitekt og ved hjælp af ovennævnte hilsen kom jeg ind i den københavnske modstandsbevægelse Ringen.

Fra sommeren 1944 blev våbenmodtagelse fra luften den største opgave for modstandsbevægelsen her i området. Leder af denne specielle opgave blev Uffe Klausen, der arbejdede direkte under den fynske modtageleder Erik Frandsen, Odense. Uffe kalder sig selv instruktør, men må nærmest betegnes som modtageleder og kørselsleder for hele Sydfyn.

Leder af stedlige modstandsfolk blev Leo Skjold Hansen, der iøvrigt var CB-delingsfører i Ringe det meste af krigen.

I mundtlige beretninger vedrørende krigens sidste år, får man nærmest indtryk af at Leo var heltidsbeskæftiget i modstandsarbej-

det.

Organisator af Ringe området var Lauge Andersen, der ligeledes gjorde en stor indsats. En tid var han ansat på kommunens rationeringskontor og senere på RTA. Netop hans forbindelse med kommunen satte ham i stand til ved »lånte« stemples at fremstille falske legitimationskort og andre nødvendige papirer for folk, der gik under jorden, og dem blev der flere og flere af.

Våbenmodtagelserne krævede et stort mandskab, et modtagehold var på 50-70 mand opdelt i 5-10 grupper. Kun en del var bevæbnet, da risikoen for arrestation da var mindre, når fantasi og undskyldninger var gode. Tilgangen i 1944 til modstandsbevægelsen steg iøvrigt i takt med behovet for aktivt mandskab.

Last- eller varevogne skulle organiseres for at klare transportbehovet, selv måtte størstedelen af mandskabet cykle til og fra modtagepladserne ad ikke direkte veje for at vildlede tyskerne.

Når man ved hvilken forfatning cykler, dæk og slanger var i i 1944, så fatter man, hvor tungt og besværligt dette job har været i vintervejret 1944-45.

Modtagepladserne blev afmærket med lygter, signalblink opsendtes — helst ikke til tyske natjagere.

Når nedkastningen var sket, skulle faldskærmene bringes af vejen, og containerne transporteres bort, pladsen skulle være ryddet på 20 min., ellers havde tyskerne for store chancer for at nå frem og indfange de implicerede.

Faldt containerne på flad mark, som de skulle, var problemerne ikke så store, Hvis de derimod hang fast i træer, forestod et større arbejde, man måtte af og til opgive disse containere. Der er iøvrigt eksempler på, at man her på Fyn i nattens mulm og mørke har fældet rækker af store træer for at bjerge containere. Hvad skovejeren har sagt til dette, er der ingen, der fortæller.

Efterhånden fik man nedkastet nogle meget avancerede radiofyre »eureca«, der overflødiggjorde den noget farlige brug af lygter. Med eurekaen placeret på pladsen kunne de engelske maskiner styre lige mod målet og udløse den eftertragtede last med stor nøjagtighed, samtidig undgik man flere gentagne overflyvninger, der kunne gøre tyskerne opmærksomme på modtagepladsen.

Deltagerne i våbenmodtagelserne beretter med stolthed, at Fyn har Europarekord i våbenmodtagelse med kun 2,7% tab af materiel ved modtagelsen. Ialt blev berammet 64 nedkastninger, 35 blev gennemført og 124.000 kg våben/materiel blev nedkastet — og det var kun over

Fyn.

Af nedkastningspladser her i området kan nævnes: Nordskov, Stubbendrup, Holstenshus, Skjoldemose, Rødkilde Skov, Sdr. Broby. De nævnte steder, hvor Ringe grupper har deltaget, dækker 8 modtagelser med ialt 32.000 kg våben/materiel samt 8 aflysninger.

Det store antal aflysninger er udtryk for den fare, der var, for såvel de engelske maskiner som for de danske modtagehold, men også for den sikkerhed, man krævede. Man tog ingen chancer med dårligt vejr, risiko for tysk opdagelse og lign., så blev alt aflyst, og mandskabet måtte vende hjem, og maskinerne vende om. Det har været et hårdt job.

5 engelske maskiner med mandskab gik tabt, nogle få danske blev fanget.

De mange hilsener BBC sendte med påfølgende våbenedkastning var udover at være et uundværligt led i hele krigsførelsen også et tegn på, at vi blev værdsat som allieret partner i krigen. Ellers havde man ikke gjort en så kolossal indsats i mennesker og materiel, det var et skulderklap til modstandsbevægelsen.

Også jernbanesabotage tog modstandsfolkene sig af her på egnen. Spor ved Lammehave og ved selve Ringe Station blev sprængt flere gange, så mange gange, at jernba-

nen foretrak at samle et lager af skinner ved stationen. Så sprængte man skinnelageret, der fløj omkring i ødelagte stykker — heldigvis uden at forårsage ulykker.

Længere nordpå tog Pederstrup-gruppen sig særligt af jernbanesabotage, især Aage Thade Petersen og Karl Einar Larsen dyrkede dette arbejde med stor interesse.

Pederstrupgruppen blev iøvrigt indsat i de kamphandlinger, der foregik i Odense d. 5. maj 1945, hvor der fandt skudveksling sted i området ved Kongens Have. I Odense dræbtes i dagene omkring befrielsen 11 modstandsfolk — ingen var dog fra Pederstrup.

Den 4. maj 1945, da fredsbudskabet havde lydt i radioen fra London, trådte de af Frihedsrådet dannede byledelser sammen, de skulle ved hjælp af modstandsbevægelsen varertage opretholdelsen af ro og orden samt sørge for interneringen af de personer, der ved deres adfærd havde mistænkeliggjort sig. I Ring, der hørte under byledelsen i Svendborg, tog en lokalkomité sig af de stedlige problemer. Komiteen bestod af: læge Chr. Gormsen, kontorassistent Lauge Andersen, gdr. H.P. Hansen (senere sognerådsfor-

mand), maskinassistent Kaj Christoffersen, fabrikant Uffe Klausen og politiassistent J. Kjellberg Nielsen.

Leo Skjold Hansen og løjtnant Aagaard Pedersen blev daglige ledere.

Man kan ikke se tilbage til tiden for 40-45 år siden uden at mindes det sammenhold, der prægede både os, der fandt sammen i modstandsbevægelsen, og hele nationen iøvrigt. Det må have været det store fælles mål »Tyskerne ud af landet«, der bandt os sammen.

Det bør nævnes, at modstandsbevægelsen her startede upolitisk og sluttede upolitisk, vistnok med alle politiske synspunkter repræsenteret, men det mærkede man ikke.

Modstandsbevægelsen kunne ikke have gennemført det den gjorde uden befolkningens moralske støtte og velvillige baggrund. Det at man ikke så og ikke sagde noget, når der foregik mærkelige ting, det at man kunne »gå under jorden« hos venner og bekendte, og naboerne også kunne tie, det at man kunne gemme sig bare nogle minutter f.eks., i en bagbutik el. lign. uden et spørgsmål — hvorfor??

Altsammen var det et udslag af en fællesskabsfølelse, der holdt kriggen igennem.